

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A Könyves Tóth Kálmán felszólalásához. Csécsi Miklós. — Tárca. Görög világnézet. Dóczy Imre. — Iskolaügy. A párhuzamos osztályok kérdése a debreczeni főgymnasiumban. — Közügyein. Néhai Nagy István esperes életéből. K. Nagy Sándor. — Állítsunk lelkészi segélyegyesületeket. Győri Lajos. — Dr. Somerville missiói útja. Kecskeméthy Lajos és Fekete Gyula. — Értesítés a tiszántúli tanáregyesület ügyeiről. — Nekrológ. Id. Dicsőfi József. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A Könyves Tóth Kálmán felszólalásához.

Igen sokunk érületének adott kifejezést Könyves Tóth Kálmán barátom, e lap 8-ik számában megjelent „Valljunk színt“ feliratú jeles cikkében; melyben Szóts Farkas és Derzsi unitárius pap állításait megczáfolván, a „Prot. irodalmi Társulat“ érdekében nagyon is figyelemre méltó s életrevaló javaslatokat tesz. Az ő eszmemenetét követve kívánok én is, e napirenden levő kérdéshez szólani. Mindenekelőtt a Derzsi K. unitárius pap azon merész állítását, hogy t. i. nálunk „a reform. papságnak legalább is felerésze unitárius elveket hirdet“, — én is egész indignációval visszaútasítom. S azt hiszem, annak, hogy erre nem reflektáltak lelkésztársaim, az lehetett az oka, hogy az említett nyilatkozatot a legtöbben alig tartották egyébnek nevetséges henczegésnél. Nem tudom, hogy hol szerezte tapasztalatait az említett unitárius pap, de azt bízton merem állítani, hogy azon 2410 ev. ref. lelkész, lelkésztanár és s. lelkész közül, kik anyaszentegyházunk szolgálatában állanak, vajmi kevés lehet azoknak a száma, a kiket ő magáéinak mondhatna. Különb en ily nagy testületnek lehet néhány kivető tagja is; de ezekről az egész testület felerészére következtést vonni nem lehet. Nem, mert Csokonay szerint is a magyarnak karaktere abban áll: hogy karaktere legyen. Az pedig, hogy közülünk százan meg százan, megtagadnák hitüket; saját egyházunk sírját

ásnak; kitépnének szívökből minden kegyeletet; hypokritákká, esküszegőkké s így becstelenné váltak volna: a legszelidebben szólva, oly vakmerő vád, melynek horderejét talán maga Derzsi sem gondolta meg, mert ez esetben ki sem merete volna azt mondani.

Minden lelkész érti azt minálunk, hogy a hol az Isten nem mint Szentháromság ismertetik, ott közel a hajlam őt a világgal felváltani s attól meg nem különböztetni. Azt is tudja mindenki, hogy a Jézus Krisztusban — Isten jelent meg a testben s benne mint minket bűneinkből vére által megtisztító Megváltóban való hit nélkül, a keresztyénség legfeljebb csak „úgynevezett“, de evangéliomi, apostoli keresztyénség nem lehet. Az unitáriusok minden állítmányait a szentírásból vissza lehet verni. A száraz s önhittségében türelmetlen rationalismus s az ebből eredő unitarismus megtört nádszálához támaszkodni nem fogunk; víznélküli fellegek helyett, melyek a szél-től idestova hajtának (Jud. 12.), az örök élet kútfejét választjuk, melyből a ki iszik, meg nem szomjazik. Átalában: „Nem olyan a mi Kösziklánk, mint az ő kösziklájok, a mi ellenségeink is megítélhetik ezt“ (5 Móz. 32: 31.).

Távol van én tőlem is minden gyűlölet az unitárius atyafiak iránt. Hitrendszerökkel nem törődöm. Kiki az ő urának áll, vagy esik. Joguk van hozzá, hogy mindent elokoskodjanak magoktól. Hanem azt egyáltalában nem értem, hogy a prot. keresztyénségtől ily eltérő elem miként egyesülhet egy protestáns, habár csak irodalmi társulattal? Vagy nekik kell feladniok álláspontjukat, — a mihez nincs semmi kilátás, — vagy a két nagy prot. felekezetnek kellene hozzájuk hajlani, a mi ellen a prot. öntudat örökké tiltakozni fog.

Tegyük fel azonban, hogy mindezek daczára bent lesznek a Prot. irodalmi Társulatban az unitáriusok, kérdés: minő munkásságot fognak abban kifejtetni? Kétségkívül a

saját álláspontjukat védelmező s a protestantizmust megtámadó, saját multjokat dicsőítő s jövőjüket fényes színben rajzoló dolgozatokkal fognak ott megjelenni. Mert azt meg kell adnunk, hogy szeretnek írni, de csak mindig „pro domo“ s irataikból a magokkal való önteltség s a racionalismus türelmetlensége látható. Ha már a szóban levő Társulat theologiai műveket fog közrebocsátani, — a minthogy csakugyan e téren kellene kifejtenie legnagyobb tevékenységét: — kérdem ismét: a dogmatikumok, exegetikumok vagy a historikumok, avagy a vallásbölcsezet széles mezjén nem mindenütt ellentétbe jönnének-e az unitárius nézetekkel? S vajjon jól jönne-e ki, hogy a saját pénzünkön látnának napvilágot a hitelveinket sértő unitárius iratok? Ugy lehet, a 16-ik századbéli röpirataik is újra nyomtatnának, melyekben a Szentháromság, most Geryonnak (3 fejű, 6 kezű, 6 lábú óriás, kit Hercules vert agyon), majd Cerberusnak s három arczú bálványának neveztek. Bizonyára kinyomatnánk újra a nagyváradi disputatio naplóját is, melyben az unitáriusok által a Szentháromság az Antikrisztus pápa találmányának s négyeseges bálványának csúfoltatik s a reformátusok vallása „pápázók vallásának“ mondatik. A chameleon Dávid Ferencz viselt dolgai is, ki utóljára a zsidósághoz hajlott, igen buzdító olvasmányt nyujtanának stb. stb. Szóval: mint az ék a fában, olyan lenne az unitáriusok részvéte abban a Társulatban.

De ha mindezekről eltekintünk, az ő jelenlegi maguktartása is eléggé aggasztó, sőt visszatetsző arra nézve, hogy velök egy társulatban legyünk.

A „Prot. Egyházi és Isk. Lap“ f. é. 8-ik számában „igen tisztelt kézből“ pár sort közöl H.-M.-Vásárhelyről, melyben ez van mondva: „Többen a miatt nem léptek be, — t. i. az irodalmi Társulatba, — mert az unitáriusokkal, kik itt a reform. egyházat **nemtelen eszközökkel támadták meg, nem akarnak egy társaságban lenni**“ stb.

Az unitáriusok Vásárhelyen kifejtett üzelmeiről, sokat hallani. Kár, hogy valaki le nem írja s minden leplezés nélkül közre nem hozza mindazt, a mit az atyafiak ott ellenünk elkövetnek. A bajoknak elhallgatása nem egy azoknak gyógyításával. Hadd ismerné meg a prot. közönség azokat a nemteleneknek mondott eszközöket, a melyekkel ők ama derék, népességre nézve az országban második helyen álló nagy egyházunk megrontásán mesterkednek. Valóban fáj az ember lelke ezért a dicsó multtal s nagy hivatással bíró egyházért, mely maga tart fenn temérdek iskoláin kívül egy virágzó főgymnasiumot, mely mindenütt első sorban szerepel, a hol áldozni, adakozni, a szegény gyülekezeteket segíteni kell. *Ha egy tag szenved, minden tagok egyetemben bántódnak.*

Annyit én is tudok néhány alföldi egyház jelen álla-

potáról, hogy a hol p a kandidálás, a domestika, az egyházi költségek miatt egy kis megdöczenés áll elő, nyomban ott terem, mint „lupus in fabula“ az a szándék, hogy a gyülekezet zúgolódó része unitáriussá akar lenni. S hogy ez csakúgy magától, az unitárius propaganda működése nélkül történnék: higgye el, a ki akarja!

Mindezeknél fogva nagyon is indokolt s egyházunk féltő szeretetéből ered az a felfogás, mely óhajtja ugyan a Prot. irodalmi Társulat létrejöttét és virágzását, de a *tőlünk oly heterogén s egyházunk romlására törekvő unitarizmus beavatkozása és hozzájárulása nélkül.*

Jól meg van okolva a Tóth Kálmán cikkében az az indítvány is, hogy az alakuló egyesület karolja fel a vallásos népies irodalmat is. Ha a pápista Szt. István-Társulatnak nem derogál a nép alsó osztálya számára is rendezni kiadványokat, nem tudom, mit vonna le a mi Társulatunk értékéből az, ha prot. vallásos néplapot és traktátusokat is bocsátana közre s ezek számára rendezne be egy szerény alosztályt. Sajátságos tünemény az, hogy a néptől csak követelünk, de annak valamit visszaadni nem akarunk. Mert azon összegek, a melyeket az egyes egyházak, egyházmegyék és kerületek a sokat említett Társulat céljaira megszavaztak, utóljára legnagyobb részben a nép filléreiből kerültek, vagy kerülnek össze. Ám írják meg tudósaink szakműveiket, de ne felejtkezzünk el a nép vallásos művelésének, népies iratok általi emeléséről sem. Csak egy jól szervezett s anyagi eszközökkel is rendelkező társulattól remélhető e szent ügy előmozdítása. A népies, vallásos irodalom prot. fegyver. Elég kár, hogy ezt nem használjuk, sőt kiengedjük csavartatni kezünkéből. Végre is meg kell arról győződünk, hogy a mikor a vallásos iratokat forgalomba hozzuk, épenúgy terjesztjük az Isten országát, mint a mikor predikálunk. Meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy az ily, tiszta keresztyén prot. szellemű népies kiadványok terjesztésére minden egyházban ügynökség legyen szervezve. Így van ez külföldön s ez eljárás eredménye a vallásos buzgóság, a hitélet bámulatos emelkedése.

Ezek futólagos felemlítésével kívántam én is a Könyves Tóth Kálmán felszólalásához csatlakozni.

Csécsei Miklós,
ev. reform. lelkész.

T á r c z a.

Görög világnézet.

(Vége.)

Ugyanezen emberies gondolkozásmód nyilatkozik a görögök ethikai világnézetében. Nem az isteni természetből kiinduló s az emberiség egyetemét átkaroló szeretet képezi még itt az erkölcsi élet alapelvét, hanem az emberi szív érzelmeire

támaszkodó s csupán a saját társadalmuk fennállását biztosító rokon- és ellenszenv alkotják a cselekvések rugóit. "Εν δ' ἐπίσταμαι μέγξ, τὸν κακῶς με δρωῶντα δεινοῖς ἀνταμείβεσθαι κακῶς, mondja Archilochus¹⁾. (Δότε Μούσαι) εἶναι δὲ γλυκὺν ὅδε φίλοις, ἐχθροῖσι δὲ πικρὸν, τοῖσι μὲν αἰδοῦναι τοῖσι δὲ δεινὸν ἰδεῖν, így szól Solon a felmaradt töredékekben.²⁾ És a többi írók hasonlóan, pl. Euripides: ἐχθρὸν κακῶς δρῶν ἀνδρὸς ἡγούμαι μερῶς³⁾, avagy Isokrates: ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιξαι τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι τὰς κακοποιίας, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι τὰς εὐεργεσίας⁴⁾. Sőt a sokratesi iskolából kikerült Xenophon is ezt vallja: καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπικίνου ἄξιος εἶναι, ὅς ἂν θράνη τοῖς μὲν πολέμοις κακῶς ποιῶν, τοῖς δὲ φίλοις εὐεργετῶν.⁵⁾ S mindemennyilatkozatok közös erkölcsi maximája: minél több jót tenni barátainkkal s minél több rosszat ellenségeinkkel. Volt ugyan, ki magasabb ethikai álláspontra emelkedve, föltétlenül elítélte úgy a mások bántalmazását, mint a kapott sérelmek megtorlását; Sokrates, a görög szellemnek eme tüneményeszerű alakja pl. — mintegy a jézusi morál előkészítéseként — többször fejtegeti azon eszmét Plato műveiben, hogy οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχει οὔτε τὸ ἀδικεῖν, οὔτε τὸ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχεσθαι ἀμύνεσθαι ἀντιδρωῶντα κακῶς — sohasem helyes sem jogtalanságot elkövetni másokon, sem azt hasonlóval torolni meg, sem ha mások rosszul bántak velünk, nekik rosszal fizetni vissza. (Plato Kritója X cap.)

De ez elv végre is csak egyes bölcsek álláspontja s nem a közszellem visszatükröződése. Az a felfogás, mely istenében is csak az eszményített embert látta, nem állítható maga elé erkölcsi eszményül az isteni természet tökéletességét s nem követelhető az embertől az emberi természet megtagadását. Míg a ker. világnézet az által igyekszik emelni az embert hovatovább fölfelé, hogy a lényegében soha el nem érhető isteni tökélyt tüzi elé követendő eszményül: addig a hellenismus sajátja éppen abban áll, hogy ez eszményt is a tökélytelen és múlandó emberben találva fel, az embert készíti és erősíti, hogy a szépet és jót önmagában keresse és magán kívül érvényesítse.

Ismeretes Protagoras híres mondása: Πάντων χρημάτων μέτρον ἀνθρώπου, τῶν μὲν ὄντων, ὡς ἔστι, τῶν δ' οὐκ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν: minden dolog mértéke az ember, a mit észrevesz, az van, a mit észre nem vesz, rá nézve nem létezik. S valóban a görög mindent önmagához mért. Innen van a szellemileg messze mögötte álló idegen népeknek lenéző barbar elnevezése; innen van, hogy az ő erényei csak is saját körére, saját hazájára szorítkoznak. A görög ember legnagyobb a hazafiúi erényekben; e téren oly példákat mutat fel, melyek a ker. martyr-erények mellett sem homályosulnak el, a melyekhez — míg a haza és nemzetiség korlátai fennállanak — örökké el fog zarándokolni az utókor a hazafiság fáklyáját meggyújtani.

Hogyan szokott érezni természetesen az ember, mik képezik lelkének vágyait s mik alkotják gondolat- és eszmekörét: szóval az ember lelki arczatát, a görög irodalom festette le először. Ez irodalom tárgya ugyanis nem a természet, mely csodás jeleneteivel a keleti képzelmet izgatja, sem a láthatatlan isten, ki után a héber költészetben az emberi kebel óhajtvá vágyik, hanem maga az ember, tusában állva a benne és rajta kívül levő erőkkal. „Ha az ind irodalom a természet istenítése,

és ennek ellentéte — a héber — a természet isteniségének le-
rontója: akkor a görög az isteni és természetinek emberiesítőtje“, — mondja Humbold S. A görög irodalom örök becsé-
épen abban áll, hogy emberileg szól az emberhez; képző ereje
is épen ott sarkallik, hogy benne találjuk leghívebb képét az
embernek. A görög felfogás előtt minden emberi érzés jogosult,
a harag, bosszú és gyűlölet épenúgy, mint a gyöngédség, szána-
lom és szeretet; mert mind emberi. És mindez aesthetikai
sanctiót is nyert az ő irodalmukban. Csak ily világnézet kö-
rében jöhetett létre a naiv- és műeposok örök mintaképe: a
μηνη eposa — az Ilias, melynek tárgya Achilles haragja s
egész meséje az emberi szenvedélyek megrázó harcza. Csak ily
világnézet adhatott ihletet Pindaros szellemének amaz olympiai
ódákhoz, melyeknek mindenike az emberi küzdelem és győze-
lem egy-egy apotheosisa. S végül csak e világnézet teremthet
meg a drámai költészetet, mely a görög szellem sajátja.

Az epika és lyra terén más ókori népek is értek el ma-
gas eredményeket, a hindu epos csodás regéivel ma is elra-
gadja a képzeletet s a héber zsoltárok ma is szárnyat adnak
az ég felé törő léleknek; de a drámára egyik sem jutott el,
drámai költészet egy népek sem volt a görögön kívül s e te-
kintetben még Róma is csak Athenae dús asztaláról hullott
morzsálékokkal táplálkozott. E körülmény oka egyenesen az
anthropomorphikus görög világnézetnek s a dráma jellemének
összetalálkozásában keresendő. Drámailag csak az emberi élet
tárgyalható; a dráma tárgya ugyanaz, a mi az egész görög iro-
dalomé: az ember az ő külső és belső küzdelmeivel. Ezért volt
alkalmas talaj a görög világnézet a dráma kifejlesztésére s
a görög múzsa ezért alkothatá meg az embernek oly hatalmas
lélektani rajzait, mint Aeschylus és Sophocles tragoediái, me-
lyeknek hősei, egy Prometheus, Orestes, Oedipus, Antigone az
eszmékért küzdő embernek s az emberi tragikus küzdelemnek
örökre nevezetes típusai maradnak.*)

Dóczi Imre.

Iskolaügy.

A párhuzamos osztályok kérdése a debreczeni főgymnasiumban.

Debreczeni főgymnasiumunk tanári kara egy memoran-
dumot terjesztett főiskolánk tanárkarainak f. hó 6-án tartott
közös gyűlése elé, mely is azt egész terjedelmében elfogadván,
a főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés elé terjesztetni rendelte.
A szép memorandumot, mely főgymnasiumunkban a párhuzamos
osztályok kérdésével s általában az intézetnek jövő évi
berendezésével foglalkozik, Sinka Sándor, mint tanárkari jegyző
készítette. Közöljük azt egész terjedelmében.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Midőn javaslatunkat a jövő 1888/9. tanévi tanítási rend
beosztása ügyében ezúttal a szokástól eltérve, az őszi közgyű-
lés helyett már ezen közgyűléshez óhajtottuk terjeszteni: le-

*) A görög világnézet jellemvonásai gyanánt a továbbiakban a költőiséget, a művészetet és az egész görög szellemet bearanyozó derűltséget fejtette ki D. I. kollegánk és barátunk székfoglaló értekezésében. A mennyiben e szép munkát egész terjedelmében meg fog jelenni főgymnasiumunknak a f. iskolai évről kiadandó értesítőjében, mi már csak ildomosságból sem közölhetünk abból több részletet. Szerk.

1) Bergk P. L. 65 fragm.

2) Bergk 13 fragm.

3) Dindorf 1077 fragm.

4) Or. I. 26.

5) Ἀπομν. II, 3: 14.

saját álláspontjukat védelmező s a protestantismust megtámadó, saját multjokat dicsőítő s jövőjüket fényes színben rajzoló dolgozatokkal fognak ott megjelenni. Mert azt meg kell adnunk, hogy szeretnek írni, de csak mindig „pro domo” s irataikból a magokkal való önteltség s a rationalismus türelmetlensége látható. Ha már a szóban levő Társulat theologiai műveket fog közrebocsátani, — a minthogy csakugyan e téren kellene kifejtenie legnagyobb tevékenységét: — kérdem ismét: a dogmatikumok, exegetikumok vagy a historikumok, avagy a vallásbölesészet széles mezéjén nem mindenütt ellentétbe jönnék-e az unitárius nézetekkel? S vajjon jól jönne-é ki, hogy a saját pénzünkön látnának napvilágot a hitelveinket sértő unitárius iratok? Ugy lehet, a 16-ik századbeli röpirataik is újra nyomtatnának, melyekben a Szentháromság, most Geryonnak (3 fejű, 6 kezű, 6 lábú óriás, kit Hercules vert agyon), majd Cerberusnak s három arczú bálványának nevezetik. Bizonyára kinyomatnánk újra a nagyváradi disputatio naplóját is, melyben az unitáriusok által a Szentháromság az Antikrisztus pápa találmányának s négyeséges bálványának csúfoltatik s a reformátusok vallása „pápázók vallásának” mondatik. A chameleon Dávid Ferencz viselt dolgai is, ki utóljára a zsidósághoz hajlott, igen buzdító olvasmányt nyujtanának stb. stb. Szóval: mint az ék a fában, olyan lenne az unitáriusok részvéte abban a Társulatban.

De ha mindezekről eltekintünk, az ő jelenlegi maguktartása is eléggé aggasztó, sőt visszatetsző arra nézve, hogy velök egy társulatban legyünk.

A „Prot. Egyházi és Isk. Lap” f. é. 8-ik számában „igen tisztelt kézből” pár sort közöl H.-M.-Vásárhelyről, melyben ez van mondva: „Többen a miatt nem léptek be, — t. i. az irodalmi Társulatba, — mert az unitáriusokkal, kik itt a reform. egyházat **nemtelen eszközökkel** támadták meg, nem akarnak egy társaságban lenni” stb.

Az unitáriusok Vásárhelyen kifejtett üzelmeiről, sokat hallani. Kár, hogy valaki le nem írja s minden leplezés nélkül közre nem hozza mindazt, a mit az atyafiak ott ellenünk elkövetnek. A bajoknak elhallgatása nem egy azoknak gyógyításával. Hadd ismerné meg a prot. közönség azokat a nemteleneknek mondott eszközöket, a melyekkel ők ama derék, népességre nevezte az országban második helyen álló nagy egyházunk megrontásán mesterkednek. Valóban fáj az ember lelke ezért a dicső multtal s nagy hivatással bíró egyházért, mely maga tart fenn temérdek iskolán kívül egy virágzó főgymnasiumot, mely mindenütt első sorban szerepel, a hol áldozni, adakozni, a szegény gyülekezeteket segíteni kell. *Ha egy tag szenved, minden tagok egyetemben bántódnak.*

Annnyit én is tudok néhány alföldi egyház jelen álla-

potáról, hogy a hol p a kandidálás, a domestika, az egyházi költségek miatt egy kis megdőczenés áll elő, nyomban ott terem, mint „lupus in fabula” az a szándék, hogy a gyülekezet zúgolódó része unitáriussá akar lenni. S hogy ez csakúgy magától, az unitárius propaganda működése nélkül történnék: higgye el, a ki akarja!

Mindezeknél fogva nagyon is indokolt s egyházunk féltő szeretetéből ered az a felfogás, mely óhajtja ugyan a Prot. irodalmi Társulat létrejöttét és virágzását, de a *tőlünk olyheterogén s egyházunk romlására törekvő unitarismus beavatkozása és hozzájárulása nélkül.*

Jól meg van okolva a Tóth Kálmán cikkében az az indítvány is, hogy az alakuló egyesület karolja fel a vallásos népies irodalmat is. Ha a pápista Szt. István-Társulatnak nem derogál a nép alsó osztálya számára is rendezni kiadványokat, nem tudom, mit vonna le a mi Társulatunk értékéből az, ha prot. vallásos néplapot és traktátusokat is bocsátana közre s ezek számára rendezne be egy szerény alosztályt. Sajátságos tünemény az, hogy a néptől csak követelünk, de annak valamit visszaadni nem akarunk. Mert azon összegek, a melyeket az egyes egyházak, egyházmegyék és kerületek a sokat említett Társulat céljaira megszavaztak, utóljára legnagyobb részben a nép filléreiből kerültek, vagy kerülnek össze. Ám írják meg tudásaink szakműveiket, de ne felejtkezzünk el a nép vallásos művelésének, népies iratok általi emeléséről sem. Csak egy jól szervezett s anyagi eszközökkel is rendelkező társulattól remélhető e szent ügy előmozdítása. A népies, vallásos irodalom prot. fegyver. Elég kár, hogy ezt nem használjuk, sőt kiengedjük csavartatni kezünkből. Végre is meg kell arról győződnünk, hogy a mikor a vallásos iratokat forgalomba hozzuk, épenúgy terjesztjük az Isten országát, mint a mikor predikálunk. Meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy az ily, tiszta keresztyén prot. szellemű népies kiadványok terjesztésére minden egyházban ügynökség legyen szervezve. Így van ez külföldön s ez eljárás eredménye a vallásos buzgóság, a hitélet bámulatos emelkedése.

Ezek futólagos felemlítésével kívántam én is a Könyves Tóth Kálmán felszólalásához csatlakozni.

Csécsei Miklós,
ev. reform. lelkész.

T á r c z a.

Görög világnézet.

(Vége.)

Ugyanezen emberies gondolkozásmód nyilatkozik a görögök ethikai világnézetében. Nem az isteni természetből kiinduló s az emberiség egyetemét átkaroló szeretet képezi még itt az erkölcsi élet alapelvét, hanem az emberi szív érzelmeire

támaszkodó s csupán a saját társadalmuk fennállását biztosító rokon- és ellenszenv alkotják a cselekvések rugóit. "Εν δ' ἐπίσταμαι μέγα, τὸν κακῶς με ὀρώντα δαιμόνιαν ἀνταρμύθεσθαι κακῶς, mondja Archilochus¹⁾. (Δότε Μούσαι) εἶναι δὲ γλυκὺν ὄδον φίλοις, ἐχθροῖσι δὲ πικρὸν, τοῖσι μὲν αἰδέσθων τοῖσι δὲ δαιμόνιον ἰδέσθων, így szól Solon a felmaradt töredékekben.²⁾ És a többi írók hasonlóan, pl. Euripides: ἐχθρὸν κακῶς ὄραν ἄνδρός ἡγοῦμαι μέροσ³⁾, avagy Isokrates: ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι παῖς κακοποιίας, καὶ τῶν φίλων ἡττάσθαι παῖς εὐεργεσίας⁴⁾. Sőt a sokratesi iskolából kikerült Xenophon is ezt vallja: καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἄνηρ ἐπικίνου ἄξιός εἶναι, ὅς ἂν φθάνη τοῖς μὲν πολυεμοῦς κακῶς ποιῶν, τοῖς δὲ φίλους εὐεργετῶν.⁵⁾ S mindem nyilatkozatok közös erkölcsi maximája: minél több jót enni barátainkkal s minél több rosszat ellenségeinkkel. Volt ugyan, ki magasabb ethikai álláspontra emelkedve, föltétlenül elítélte úgy a mások bántalmazását, mint a kapott sérelmek megtorlását; Sokrates, a görög szellemnek eme tüneményszerű alakja pl. — mintegy a jézusi morál előkészítéseként — többször fejtegeti azon eszmét Plato műveiben, hogy οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχει οὔτε τὸ ἀδικεῖν, οὔτε τὸ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχειντα ἀρῶναι, ἀντιδρώντα κακῶς — sohasem helyes sem jogtalanságot elkövetni másokon, sem azt hasonlóval torolni meg, sem ha mások rosszul bántak velünk, nekik rosszal fizetni vissza. (Plato Kritója X cap.)

De ez elv végre is csak egyes bölesészek álláspontja s nem a közszellem visszatükröződése. Az a felfogás, mely istenében is csak az eszményített embert látta, nem állíthatá maga elé erkölcsi eszményül az isteni természet tökéletességét s nem követelheté az embertől az emberi természet megtagadását. Míg a ker. világnézet az által igyekszik emelni az embert hovatovább fölfelé, hogy a lényegében soha el nem érhető isteni tökélyt tüzi elé követendő eszményül: addig a hellenismus sajátja éppen abban áll, hogy ez eszményt is a tökélytelen és múlandó emberben találva fel, az embert készíti és erősíti, hogy a szépet és jót önmagában keresse és magán kívül érvényesítse.

Ismeretes Protagoras híres mondása: Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων, ὡς ἔστι τῶν δ' οὐκ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν: minden dolog mértéke az ember, a mit észrevesz, az van, a mit észre nem vesz, rá nézve nem létezik. S valóban a görög mindent önmagához mért. Innen van a szellemileg messze mögötte álló idegen népeknek lenéző barbar elnevezése; innen van, hogy az ő erényei csak is saját körére, saját hazájára szorítkoznak. A görög ember legnagyobb a hazafiúi erényekben; e téren oly példákat mutat fel, melyek a ker. martyr-erények mellett sem homályosulnak el, a melyekhez — míg a haza és nemzetiség korlátai fennállanak — örökké el fog zarándokolni az utókor a hazafiság fátylóját meggyújtani.

Hogyan szokott érezni természetesen az ember, mik képezik lelkének vágyait s mik alkotják gondolat- és eszmekörét: szóval az ember lelki arculatát, a görög irodalom festette le először. Ez irodalom tárgya ugyanis nem a természet, mely csodás jeleneteivel a keleti képzelmet izgatja, sem a láthatatlan isten, ki után a héber költészetben az emberi kebel óhajtvá vágyik, hanem maga az ember, tusában állva a benne és rajta kívül levő erőkkal. „Ha az ind irodalom a természet istenítése,

és ennek ellentéte — a héber — a természet isteniségének lefontója: akkor a görög az isteni és természetinek emberiesítője“, — mondja Humbold S. A görög irodalom örök becsé éppen abban áll, hogy emberileg szól az emberhez; képző ereje is éppen ott sarkallik, hogy benne találjuk leghívebb képét az embernek. A görög felfogás előtt minden emberi érzés jogosult, a harag, boszú és gyűlölet éppenúgy, mint a gyöngédség, szánsalom és szeretet; mert mind emberi. És mindez aesthetikai sanctiót is nyert az ő irodalmukban. Csak ily világnézet körében jöhetett létre a naiv- és műeposok örök mintaképe: a μῦθος epica — az Ilias, melynek tárgya Achilles haragja s egész meséje az emberi szenvedélyek megrázó harcza. Csak ily világnézet adhatott ihletet Pindaros szellemének amaz olympiai ódákhöz, melyeknek mindenike az emberi küzdelem és győzelem egy-egy apothosisa. S végül csak e világnézet teremthet meg a drámai költészetet, mely a görög szellem sajátja.

Az epica és lyra terén más ókori népek is értek el magas eredményeket, a hindu epos csodás regéivel ma is elragadja a képzeletet s a héber zsoltárok ma is szárnyat adnak az ég felé törő léleknek; de a drámára egyik sem jutott el, drámai költészet egy népnek sem volt a görögön kívül s e tekintetben még Róma is csak Athenae dús asztaláról hullott morzsálcokkal táplálkozott. E körülmény oka egyenesen az anthropomorphikus görög világnézetnek s a dráma jellemének összetalálkozásában keresendő. Drámailag csak az emberi élet tárgyalható; a dráma tárgya ugyanaz, a mi az egész görög irodalomé: az ember az ő külső és belső küzdelmeivel. Ezért volt alkalmas talaj a görög világnézet a dráma kifejlesztésére s a görög múzsa ezért alkothatá meg az embernek oly hatalmas lélektani rajzait, mint Aeschylus és Sophocles tragoediái, melyeknek hősei, egy Prometheus, Orestes, Oedipus, Antigone az eszmékért küzdő embernek s az emberi tragikus küzdelemnek örökre nevezetes típusai maradtak.*)

Dóczi Imre.

Iskolaügy.

A párhuzamos osztályok kérdése a debreczeni főgymnasiumban.

Debreczeni főgymnasiumunk tanári kara egy memorandumot terjesztett főiskolánk tanárkarainak f. hó 6-án tartott közös gyűlése elé, mely is azt egész terjedelmében elfogadván, a főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés elé terjesztetni rendelte. A szép memorandumot, mely főgymnasiumunkban a párhuzamos osztályok kérdésével s általában az intézetnek jövő évi berendezésével foglalkozik, Sinka Sándor, mint tanárkari jegyző készítette. Közöljük azt egész terjedelmében.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Midőn javaslatunkat a jövő 1888/9. tanévi tanítási rend beosztása ügyében ezúttal a szokástól eltérve, az őszi közgyűlés helyett már ezen közgyűléshez óhajtottuk terjeszteni: le-

*) A görög világnézet jellemvonásai gyanánt a továbbiakban a költőiséget, a művészetet és az egész görög szellemet bearanyozó derűltséget fejtette ki D. I. kollegánk és barátunk székfoglaló értekezésében. A mennyiben e szép munkát egész terjedelmében meg fog jelenni főgymnasiumunknak a f. iskolai évről kiadandó értesítőjében, mi már csak ildomosságból sem közölhetünk abból több részletet. Szerk.

1) Bergk P. L. 65 fragm.

2) Bergk 13 fragm.

3) Dindorf 1077 fragm.

4) Or. I. 26.

5) Ἀπομν. II, 3: 14.

gyen szabad első sorban is ez elhatározásunk indító okára röviden rámutatnunk.

Több évi, de főként az utolsó 2 évi tapasztalat megmutatta, hogy az őszi közgyűlésnek főgymnasiumunk tanítási rendjét illető bármily üdvös intézkedése is a közgyűlés után néhány nappal beálló új tanévre rendszeren, az idő rövidsége miatt vagy nehezen, vagy egészen nem, de kellően soha, a legjobb akarattal sem volt foganatosítható.

A tanítási rend késői jóváhagyása, a párhuzamos osztályoknak későn történt elrendelése nem csak a felől tartá függőben a tanárokat, — mi felől már az előző tanév végén tisztában kell lenniök, — hogy t. i. a kezdődő tanévben mely osztályokban s miféle tantárgyakkal leendő a tanár elfoglalva, hanem a tanrend változtatása, az elrendelt parallel osztályokhoz való alkalmaztatása a különben is sok felvételi, javító, pótló s érettségi vizsgálatokkal, jótétemények rendezésével túlon-túl elfoglalt idejükből is sokat felemésztett.

Nem volt előnyös az elhalasztás a beállítandó segédtanárok választása tekintetéből; nem, a nagy szüleközönség érdekét tekintve sem. A segédtanárok, egyrészt a számok felől való bizonytalanság miatt, másrészt az idő rövidsége miatt kellő körültekintéssel nem voltak választhatók; a szüleközönség pedig főleg a mult tanévben gyermekének fel- vagy fel nem vétele s tanítójának kiléte felől nem egy esetben teljes bizonytalansággal távozott.

Ezekből kifolyólag tiszteletteljesen kérjük a főt. Egyházkerületi Közgyűlést, hogy úgy már ezen javaslatnak, mint jövőre nézve minden következő tanévre szóló javaslatunknak tárgyalását, főgymnasiumunk érdekében mindenkor a tavaszi közgyűlésen megejtetni méltóztassék.

Főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés! Hazai középiskoláink között népességre nézve, a fővárosi intézeteket leszámítva, — a második helyen álló főgymnasiumunk tanítási rendjének teljes megállapítása s a tantárgyak beosztása, mintegy 12 év óta évről-évre azon körülménytől függ, lesz-e párhuzamos osztály főgymnasiumunkban s ha lesz, hány és mely osztályok mellett?

Tanárszámunk az utóbbi 12 év tapasztalati adataiból, — a mióta t. i. több vagy kevesebb számmal, de párhuzamos osztályok állítottak fel, — egy tényről kétségtelenül meggyőződött. S ez az, hogy főgymnasiumunk tanulóinak folyton tartó magas létszáma kevesebb vagy több párhuzamos osztály állandó fentartását követeli s főiskoláinknak s ebben főgymnasiumunknak sajátos vonzó ereje, bármily létszám-korlátozás s a korszellemnek a gymnasiumi irány tulságos pártolását tiltó parancsa ellenére is, messze helyezi azon időpontot, melyben többé párhuzamos osztályra szüksége nem leendő.

Tanárszámunk örömmel konstatálja e tény, hogy főgymnasiumunk híre s nevével népessége is arányt tart s hogy hazai ilyfajta prot. tanintézetek közül egy sem szárnyalja túl, s azt véljük, miszerint mind anyagi, mind szellemi tekintetben csakis főiskolánk s közelebről főgymnasiumunk érdekét mozdítjuk elő, midőn tisztelettel javasoljuk első sorban is a főtiszt. Egyházker. Közgyűlésnek, hogy a párhuzamos osztályok állandó fentartását elrendelni méltóztassék.

Érezzük, hogy nehezebb megfelelni azon kérdésre, hogy hány párhuzamos osztály állíttassék és mely osztályok mellett tartassanak fel azok állandóan? Azonban e kérdésre az utóbbi 12 év története adja meg a választ.

A 12 éves párhuzamos osztályok multja 1876/7; 1877/8 = 1; 78/9; 79/80-ban = 2; 80/81-ben; 81/82; 85/86 és 86/87-ben három; míg 1882/3; 83/84; 84/85; 87/88; — főleg az országos törvény befolyása alatt is, már négy párhuzamos osztályt tüntet fel. A természetes fejlődés eme niveaujáról, ha egyébként mind anyagi, mind szellemi tekintetben megvan a fentartás lehetősége, nem örömet szállítnók alá a párhuzamos osztályok számát s talán nem is szállíthatnák a nélkül, hogy a középiskolai törvény hatása folytán főgymnasiumunk népessége is ne csökkenne.

Már hogy az így elrendelendő állandó párhuzamos szakaszok mely osztályok mellett tartassanak fel szintén állandóan: erre nézve a paedagogiai és didaktikai okok tekintetbe vételével szintén a párhuzamos osztályok történetének 12 évi statisztikai adatai lehetnek a döntők. Az I. és II-ik osztály párhuzamos szakaszának állandósítása mellett szól 11 év, mely alatt ezek folyton fentartottak s a jövőben sem mellőzhetők. A III-ik osztály mellett 6 évben volt párhuzamos szakasz, noha létszáma minden évben jóval haladta a 60-at, úgy hogy e tekintetben nincs kétség a felől, hogy párhuzamos szakaszára állandóan szükség lesz; párhuzamos szakasz állott meg fenn 4 évben a VII-ik, 1 évben a IV-ik és a jelen iskolai évben a VIII-ik mellett. A VII-ik osztály mellett fentartott párhuzamos szakaszt, magas létszámán kívül, még a vidéki intézetektől került különböző bánás- és tanításmódhoz szokott s különféle fejlettségű és tanulmányú tanulókra való tekintet is indokolta. De ezen osztály párhuzamosítását, tekintettel arra, hogy ugyanakkor, midőn az párhuzamos volt, más osztályok ugyanolyan, sőt magasabb létszám mellett sem kaptak párhuzamos szakaszt, holott ennek felállítására elvégre is a létszám a jogezim; tekintettel továbbá a már ezen iskolai évben a főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés által elrendelt létszám-korlátozásra, melynek következtében a létszám csakugyan megapadt s melyet remélhetőleg hovatovább a közönség is megnyugvással fog fogadni: a VII-ik osztály párhuzamosítását a felvétel korlátozásával teljesen mellőzhetővé lehet tenni.

Nézetünk szerint a felvétel korlátozásának szigorú keresztülvitele a felső négy osztályra nézve semmiesetre sem járna oly sok érdek veszélyeztetésével, mint az alsó négy osztályé, melyekben a legszigorúbb osztályozás gyakorlása mellett sem lehet a létszámot annyira csökkenteni, hogy az a törvény-engedte korláton felül ne emelkedjék. Ha hozzá vesszük, hogy a IV-ik osztály elvégzéséig a növendékek más pályára önként csak kevesen távoznak s ez osztályig a felvétel korlátozásánál esetleg saját tanulóinkat zárhatnók ki; míg a felső osztályokban ez nagyobbára idegen intézet növendékeivel történhetnék meg: mindezen okoknál fogva tanárszámunk egy lehetőleg normális állapot teremtése szempontjából tisztelettel javasolja a főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlésnek, hogy az állandóan létesítendő párhuzamos szakaszok a I., II., III. és IV-ik osztályok mellé állíttassanak.

Főtisztelendő Egyházkerületi Közgyűlés! Az állandóan 12 osztályra emelt főgymnasium természetesen megköveteli, miszerint tanerőkkel is úgy legyen ellátva, hogy fontos érdekeinek, hírének, nevének veszélyeztetése nélkül végezhesse kulturális feladatát s e tekintetben is megfeleljen a korszerű követelményeknek. Ugyanazért tanárszámunk kötelességét véli teljesíteni, midőn annak fejtegetésébe is bele bocsátkozik, hogy a meglévő tanerőktől mit lehet várni s kívülök hány rendszer

vagy segédtanárra volna szükség a 12 osztály berendezéséhez s a beállítandó tanároknak minő qualificatióval bírjanak?

A mi a meglevő tanerőket illeti, azokat a felállítandó párhuzamos osztályok ellátása tekintetéből nem volna tanácsos túlmagas óraszámra kötelezni csak azért, hogy a tanárok létszáma lejjebb szállíttassék. A magas óraszám népes osztályokban mind nevelési, mind tanítási, mind fegyelmezési szempontból egyaránt hátrányos. A közoktatási szervezetünk kiszabta 20 heti óra nem rongálja testi s lelki erejét a tanárnak ott, hol 10—25 közt váltakozik az osztályok létszáma; de nagy mértékben terhelő debreczeni főgymnasiumunkban, főleg a nyelvi szakok tanáira, kiknek óraszámok az átlag 60-ra tehető létszám mellett a kéthetenként 200 darabra menő írásbeli munkálatok átnézése és javíthatásával, a fegyelmezés feladatát nem is említve, 35-re is felemelkedhetik. Ily körülmények között, ha még a nálunk gyakran előforduló s szükséges tanári értekezleteken való részvételt is számítjuk, könnyű átlátni, hogy a tanárnak alig marad ideje az önképzésre s ha kedve volna, a szaktudományokban való búvárkodásra, vagy egyházi s társadalmi téren való tevékenységre. De továbbá kevés tanár mellett, ha azok magas óraszámokkal munkálkodnak, majdnem lehetetlenséggel határos a tanórák olyan beosztása a tanítási idő keretén belül, hogy szükség esetén egymást csak rövid ideig is helyettesíthessék. Már pedig 12 osztály ellátásához szükséges tanárok között alig van oly szerencsés véletlen, hogy egyszer vagy másszor a helyettesítés szüksége fenn ne forogna.

E szempontok vezettek bennünket, midőn a tisztán gymnasiumi tanárok számára heti 18 órát számítva, a 12 osztályú tanterv 308 összes óráiból a jelenleg működő 13 tanárnak 214 órát óhajunk kiosztatni, a fenmaradt 94 óra betöltésére nézve pedig tisztelettel javasoljuk, hogy azok ellátására legalább még 2 rendes és 3 segédtanár állíttassék be.

(Vége köv.)

Közügyeink.

Néhai Nagy István esperes életéből.

(Folytatás.)

Az 1851-ik évi őszi egyházvidéki gyűlésen kétségtelenül szóba került Nagy István kiszabadulási ügye s ez alkalommal részére a gyámintézeti pénztárból 20 frt díj utalványoztatott ki, melynek felvételére őt előbb a gyámintézeti pénztárra felügyelő választmány nevében Könyves János, kis-marjai lelkész¹⁾, később a választmány jegyzője, Szabó Zsigmond, nagy-szántói lelkész²⁾ felszólították, — azonban ő nem fogadta el a segélydíjat, a mit a következő, puritán jellemét feltüntető levélben adott tudtára a gyámintézeti választmánynak:

„Kis-Marjai lelkész Könyves János úrnak folyó évi máius 24-kéről s később Szabó Zsigmond N.-Szántói lelkész s gyámintézet-választmányi jegyző úrnak július 8-káról kelt leveleiknél fogva felszólítottam, hogy azon 20 pft. gyámolyt, melyet számomra egy mult őszi nagy gyűlés az intézet pénztárából utalványozott, az illető pénztárnoktól venném fel. E tárgyban

¹⁾ Könyves János levele Kis-Marja Máj. 24. 1852.

²⁾ Szabó Zsigmond levele Nagy-Szántón Jul. 8. 1852.

nem lehetett az alapszabályokra vissza nem emlékezni, a hol minden elmagyarázást kizáró szabatossággal írva van, hogy az intézet pénzét céljától elfordítani nem szabad, mellynek jótékonyágában nem mások részesülhetnek, mint az illető özvegyek, árvák és elaggott s szolgálatra tehetetlenekké vált lelkészek. Én ezek közül egyik cathegóriát sem találok magamra illeszthetőnek: következőleg az utalványozott összeg jogszerűleg engem nem illet és az intézet célja s fenmaradása érdekében nem lehet sajnálkozásomat eltitkolnom a felett, hogy e jogtalanság a rendelkező gyűlés figyelmét kikerülte: még akkor is, ha talán némi személyes rokonszeny vagy visszaemlékezés működött légyen is a díj megszavazásában, — mely magában véve igen szép és nemes indoknak teljes méltánylása mellett is — lehetetlen azon tapasztaláson el nem szomorodnom, hogy a rendelkező gyűlés személyességemet annyira nem ismerte, vagy oly hamar elfelejtette, feltevén rólam, hogy képes tudnék lenni egy olyan segélynek — bár a legtisztább rokonszenyből eredtetnek s megszavazottnak — elfogadására, mellyhez másoknak és pedig nálamnál szorultabbaknak, vannak elidegeníthetetlen jogai, igényei. Nem közöltetvén velem a tisztelt gyűlés jegyzőkönyvének engem érdeklő cikkelye: a számomra történt segélynyújtásnak vezető indokai ismeretlenek ugyan előttem, de tapogatózván azok körül, valamint fenforoghatottnak gondoltam a visszaemlékezést, úgy szinte szolgáltak — gyanítanom keli — azt is, hogy az intézetnek szabályszerű alakulási első hat éve tavaj lejárván s az alapszabályok a szükséghez képest módosítás alá jöhetvén: talán ezen alkalom kedvezésből oda használtatott, hogy a díjazás sánczaiba én is berántassam. Melly gyanúsításom nem lehet alapnélküli, egy e pénztárból még fogságomban részemre történt kiutalványozás után. Már ha ezen alapos gyanításom nem csal: bátor vagyok egész tisztelettel kimondani, mikép a rendelkező gyűlést a részeme hajlás és kedvezni kívánás tevétra vezette, hibába ejtette. Meit valamint minden közintézetnek ha nincsen is több, de van legalább egy változhatlan, legparányibb módosításnak is alá nem vethető, leglényegesebb, úgy szólván életpontja, lelke, a mi abban áll, hogy az intézet pénze céljától el nem fordíthatatik, úgy e pont a Gyámintézet alapszabályai-ban valamennyi módosíthatván is, változás alá nem eshetett s mig az intézet él, senki kedvéért módosítás alá jönie nem szabad. Jogosság terén tehát — hitem szerint — valamint a pénztárból kiadás részemre nem történhetett: úgy a kiadott segély elfogadásától lelkiösmeretem — mellyhez a másé soha férni nem tudott — annyival inkább idegen, mert bárha az idők viszontagsága miatt mindenemtől a mit bírtam megfosztva állok is a világon: de meg van ép testi s lelki erőm s mig ez el nem hagy, sem kénytelen, sem hajlandó nem vagyok olly segély elfogadására nyujtani kezemet, melyről tudván tudom, hogy sok nálamnál ügyefogyottabbaknak szolgálhat s kell szolgálnia enyhítésül, vigaszt. Ehez ragaszkodván a szóban forgó 20 pftot úgy tekintem, mint kölesönt, mely hogy ne csak a választmányi jegyző úr levelében felvételre kitűzött 15 napon túl ne heverjen gyümölcsözetlenül, hanem az utalványozás napjától se károsodjék miatta a pénztár: egész évi kamatját, 3 vftot a róla nyugtatvány visszavárása mellett ide zárva küldöm stb. stb. stb. Esztár Jul 19. 1852.“ — —

Ugy látszik, hogy a következő évben valami távolabbi

útra akart menni, mert a derecskei járás főszolgabírójánál útlevele kiadása iránt tett lépéseket, azonban azt nyerte válaszul, hogy „a részére netalán szükségendő útlevelek kiadása iránti engedély megszerzése tekintetéből — mint közbozsánatban részesültnek — a ker. es. kir. katonai paranesnoksághoz kell járulnia s csak az onnan nyerendő engedélyre szolgálthat ki az illető közigazgatási avagy rendőri hatóság által részére az útlevel, mely is használata előtt a ker. es. kir. katonai paranesnoksághoz láttamozás végett bemutatandó leend.”¹⁾ Hogy a Charles Loring Brace meghívását elfogadva, Amerikába akart kimenni, az kitetszik Hodossy Miklós volt magyar kormánybíztos ő hozzá intézett egyik levelének következő részéből: „Isten tarcsón meg de Magyarországnak, nem Amerikának, a hová sóvárogta!.”²⁾ Miért mondott le ezen tervéről, holott már 1854. Julius 25-ikén „a bizonyos helyhez kötetés (Confinirung) alól” fölmentetett³⁾ — annak magyarázatára nem találtam; valószínűleg az a sok akadály riasztotta vissza, melybe egy külföldi útlevel kinyerése ütközött. Ezen nehézségek jellemzésére szolgáljon Hodossy Miklósnak Nagy Istvánhoz intézett következő levele: „Édes Barátom! nem tsak régedet, de engemet is sullyosan terhelnek a jövőnek és élhetőségnek gondjai, mert engemet a kormány folytonosan zaklat — — — p. o. a mint 1852-be Decemberbe ide visszaérkeztem, azonnal mint ők mondják, confiniroztak, még pedig oly pompával, hogy a helybe szállásoló nyolcz zsandárt fegyveresen kiállította s azok előtt olvasta fel a hadnagyok nékem a paranesolator oly móddal, hogy halálos betegség esetére sem mehetnek ki Pásztórol, ha csak a Pesten székelő Katonai főparanesnokság meg nem engedi. Mellőzöm azokat a hivatalos zaklatásokat, melyek vélem azolta, 1854. augusztus haváig történtek, tsak azt említem, hogy sikerült ezen említett hó 7-ikén megkapnom a Confinirozás alóli felmentetést, de oly módon, hogy Reversálist kelle adnom, hogy a fennálló törvényeknek engedni fogok. Azonnal kértem magam részére szabad útlevelet s azon hivatalos kérdésre, hogy miért kell nekem útlevel? azt válaszoltam, hogy miután a Kormány mindenemtől megfosztott, tehát egyfelől ezen rajtam elkövetett méltatlanságot kívánom orvosolni, másfelől pedig mindenestre valami szolgálat keresés vagy üzlet és segedelem kereséssel atyámfiai s jó embereimnél jövőm biztosításáról gondoskodni. Azon gúnyost választ kaptam: hogy nem mutatván ki az útazásom szükségét, sem azt, hogy van-e útazásra kellő módóm és eszközöm — nem adnak útlevelet. En tehát nem vagyok confinirozva, még sem mehetnek sehova.”⁴⁾

Irta **K. Nagy Sándor**,
n.-várad kir. alügyész.

(Vége köv.)

¹⁾ Govrik Márton főszolgabíró. Bakonszgeban Apr. 1853. eln. ⁴⁾

²⁾ Hodossy Miklós: Pásztó Dec. 22. 854.

³⁾ Cs. kir. derecskei járási szolgabírói rendelet ^{117/854}. Jul. 25. 1854.

⁴⁾ Hodossy Miklós levele, Pásztó Jul. 19. 1855.

Állítsunk lelkeszi segélyegyesületeket!

(Folytatás.)

V. Szakasz: Kormányzat, kezelés.

20. §. E lelkeszi segélyegyesület a... egyházkerület (egyházmegye) felügyelete alá helyezi magát. E felügyeleti jog az alapszabályok megtartását, a pénztár kezelését s rendelkezése szerinti felhasználását illető örökösben és a segélyegyesület pénzeinek pénztárnoka általi kezeltetésében áll. E jogot az egyházkerület (egyházmegye) részint a közgyűlés által évről-évre kinevezett számvizsgáló bizottsággal, részint közgyűlése által gyakorolja.

21. §. A számvizsgáló bizottság mindenkor tartozik működéséről a maga jelentését az egyházkerületi (megyei) közgyűléshez betérjeszteni.

22. §. A segélyegyesület közvetlen vezetését egy segélyegyesületi igazgató viszi, kit az egyesület tagjai mindenkor magok közül választanak 10 évre, még pedig úgy, hogy szavazatukat a püspöki (esperesi) hivatalhoz zárt levélben beküldvén s e szavazatok az egyházkerületi (egyházmegyei) közgyűlés alkalmával felbontatván, a legtöbb szavazatot nyert egyén — absolut többség esetében — a közgyűlés által megválasztottnak jelentetik ki s hivatalában megerősítetik. E választásnál az egyházkerület (egyházmegye) nevében szavazata van az egyházkerületi (egyházmegyei) gondnoknak is.

23. §. A segélyegyesületi igazgató vezeti az egyesület ügyeit. Ő vezet könyvet a jelentkezőkről s az elhalt vagy kitörölt tagok helyére ő veszi fel a szabályszerint következőket s beírja azokat az egyházkerület (egyházmegye) levéltárában elhelyezett hiteles névsorba; ő utalványozza a végkielégítéseket és — egyházkerületi (egyházmegyei) végzés alapján — az évenkénti segélyezéseket. A pénztárt évenyedekint megvizsgálja. Mindezekről jelentést tesz az egyházkerületi (egyházmegyei) közgyűlésnek s e jelentést a... n megjelenő prot. egyh. lapban is közzé teszi.

24. §. A pénztárnok a segélyegyesület pénztárát teljes felelősség mellett kezeli; rendes számadást vezet s annak egyes tételeit okmányokkal támogatja; az év utolsó napján lezárt számadását, záros határidő alatt, a következő év márczius 1-ső napjáig elkészíti s erről a számvizsgáló bizottság elnökének jelentést tesz, ki a számadást társaival 30 nap alatt megvizsgálja s ha észrevételeik lennének, azokat közli a pénztárnokkal, mire ismét a pénztárnok — legfeljebb 30 nap alatt — tartozik megadni felvilágosító válaszát.

Az így ellátott számadás megvizsgálásáról készített jelentés a bizottság elnöke által, legfeljebb 8 nap alatt, a püspöki (esperesi) hivatalhoz benyújtandó, az egyházkerületi (egyházmegyei) közgyűléshez leendő felterjesztés végett. A megvizsgált számadás ugyanannyi idő alatt levéltárba helyezendő.

25. §. A pénztárnok az intézettel kölcsönzési viszonyban nem állhat.

26. §. Pénztárnok felelősség terhe alatt köteles az egyesület pénztárát, a kezelési szabályok pontos megtartása mellett gyümölesztetni; magánál pénzt nem hevertethet; a befizetett járulékokat és kamatokat — kikölcsönzésig — takarékpénztárba helyezi és gondoskodik, hogy mindig legyen rendelkezés alatt annyi pénz a takarékpénztárban, mennyiből egy segélyezés fedezhető legyen.

27. §. A kölcsönzésnél szem előtt tartandó, hogy nagyobb összegek csakis szabályszerű kötvényen és teljes biztosítékok

nyújtó ingatlanra lett betáblázás mellett adhatók ki, vagy egyházaknak, — a zsinati törvényekben megállapított eljárást igazoló jegyzőkönyvek alapján. Kisebb összegek 200 frtig — egyéni felelősség mellett, két jóhitelű, készfizető kezes biztosításával is kikölesönözhetők.

A tagoknak a kölcsönzésnél azon előny nyújtatik, hogy más jelentkezők előtt igényt tarthatnak, a rendes kamatok pontos fizetése mellett, olyan összegű kölcsönre, mely a már befizetett járulékaiknak megfelelő segélyösszeg $\frac{2}{5}$ -ét meg nem haladja. Ez esetben zálogot a segélyösszeg képez.

28. §. A kölcsönök után fizetendő kamat lehetőleg 8%. Ha az egyesület pénzei ilyen kamat mellett nem volnának elhelyezhetők a központban: az igazgató és pénztárnoknak kötelességök a vidéken keresni arra alkalmat, az egyesület tagjainak közbejöttével.

30. §. Az igazgató 100, a pénztárnok pedig 300 frt tiszteltdjában részesülnek; ezenkívül irodai átalányul 25 frt bocsátatnak mind a pénztárnoknak, mind az igazgatónak rendelkezésére.

31. §. A (tiszántúli) egyházkerület lelkészi segélyegyesületének organuma mindenkor a (Debreczenben) megjelenő prot. egyházi lap.

32. §. Ezen alapszabályok, ha azoknak módosítása szükségessé válik, s a tagok $\frac{2}{3}$ része által a módosítás helyeseltetik, és azt az egyházkerületi (egyh. m.) közgyűlés szintén helyesnek és szükségesnek ítéli: az egyházkerületi (egyh. m.) közgyűlés és a segélyegyesület tagjaiból egyenlő számban választott bizottság által a körülmények szerint és a tagok javára időről-időre módosíthatók.

33. §. A . . . lelkészi segélyegyesület vagyona eredeti rendeltetésétől soha semmi esetben el nem vonható; ha azonban tagok hiánya miatt, vagy bármi oknál fogva is a segélyegyesület, mint ilyen megszűnnék, mit az életben levő tagok $\frac{2}{3}$ -ad része mondhat ki: akkor a tagok igényeinek kielégítése után fenmaradó alaptőkéje a segélyegyesületnek az egyházkerületben levő papi gyámintézetek között úgy osztandó meg, hogy az egyházkerület összes lelkészi állomásainak számával elosztván az alaptőke vagyona, minden egyházmegye papi gyámintézete annyi hányadot kap, a mennyi lelkészi állomással bír. (Egyházmegyei segélyegyesület alaptőkéje azon egyházmegyei lelkészi gyámintézet tőkájéhez csatolandó felosztás esetén).

34. §. Ez alapszabályok megerősítés végett az egyházkerületi közgyűlésre terjesztendők.

35. A megerősített alapszabályok a tagok költségére kinyomatván, a tagok közt pénztárnok által kiosztani rendeltetnek.

Györi Lajos.

(Folyt. köv.)

Dr. Somerville missiói útja.

Mező-Túron másodízben.

Ritka szerencse érte városunkat, gyülekezetünket e hó 15-ikén. Emoz ősz hittudor — ki lánglelkesekesteljes szavaival s hatalmas szónoklatával már f. hó 2-án bámulatra ragadott mindnyájunkat s felejthetlen emlékekkel távozott körünkől, — egyik helybeli lelkész nt. Turgonyi úr felkérése s meghívása folytán ismét meglátogatott bennünket.

Gymnasiumunk nagy terme — hol első beszédét tartotta

— nem levén elegendő már akkor is a hallgatóság befogadására, ezúttal a beszéd a nagytemplomban tartatott. Rendkívül nagy sokaság gyűlt itt egybe, úgy a földszint, mint mind a négy oldalról való karzat tömve volt minden rendű s felekezeti hallgatósággal. $\frac{1}{4}$ órai összeharangozás után pontban 10 órakor megjelent Somerville úr, tolmácsa t. Szalay lelkész úr, továbbá Kecskeméthy Ferencz békési, Végh S. túrkevei, s a helybeli lelkész urak kíséretében. Somerville úr s tolmácsa az Urasztala kerítésében foglalt helyet, hol számukra emelvény vala készítve, majd a magyarrá fordított angol evangyéliomi énekek osztatnak szét több példányban, s a gyülekezet előtt versről-versre felolvastatván, a gymn. ifjúság s tanító urak, Knigh úr orgonakísérete mellett énekeltek: „Föl barátim drága Jézus zászlója alatt, Bátran-bátran segedelme diadalmat ad“ stb. Ennek elhangzása s nt. Turgonyi úr imádsága után feláll Somerville úr, s a Szalay úr ügyes és gyors tolmácsolása mellett — előbb röviden üdvözölve az egybegyűlteket s a feletti örömeinek adva kifejezést, hogy ily sokan vannak jelen, majd elmondva, hogy ez az egyedüli hely — Budát kivéve — a hova másodszor visszatért — beszélt Jerém. 50, 20. alapján a bűnök feltámadásáról s Isten idvezítő kegyelméről. Beszédét két részre osztotta, a bevezetésben egy, a tengerről vett gyönyörű hasonlatban figyelmeztet, hogy valamint a tenger mily sok csodálatos lényeket, különböző dolgokat, tárgyakat rejt feneketlen mélyében, melyeknek létéről jel is alig van, s kevés van kilökötve a tengerpartra, úgy az ember cselekedeteinek sokkal nagyobb száma tűnt el a mult idők hullámai alá — s csak kevés van a felszínen; de mint — az írás szerint — a tenger ama napon kiadja a halottakat, így lesz az idők tengerével is: minden cselekedeteink megjelennek a felszínen ama nagy napon, nemcsak a jó cselekedetek pedig, hanem a bűnök is. Az első részben beszélt a bűnök több osztályáról, a másodikban Isten idvezítéséről ama napon. Sajnálom, hogy e lap szűk tere nem engedi meg a remek beszéd részletezését s így megjegyezvén, hogy a beszédet többször énekléssel szakítottatta meg a nagy missionárius, csak beszédének végére reflektálok, hol, — mint maga mondá, képzeletének szabad röptet engedve — az ősz Dávid királyt, az ő szomorú lelkiállapotát s mély keservét festé, midőn egy mélység szélén sűrű füstfelhők között állva . . . ott lenn a feneketlen mélységben látja édes fiát Absolont . . . a mint felsőhajt s háromszor szólítja menthetetlenül elveszett édes gyermekét . . . Egy szem sem maradt szárazon, midőn e beszéde közben az agg lelkészt is könyezni észrevettük . . . Majd kérve intette s figyelmeztette a szülőket, hogy gyermekeik nevelésére kiváló gondot fordítsanak, mert ők lesznek okai, ha gyermekeik bűnre, gonoszra vetemednek s menthetetlenül elvesznek. Egy szép ének: „Szeretlek Jézusom, szeretlek nagyon, érted minden bűnöm vétkem elhagyom, kegyelmes Megváltóm, édes Istenem, ha valaha, szeretlek most e perczben.“ — éneklése után szives köszönetét fejezve ki a lelkészeknek, jó tolmácsának, az egyházi tisztviselőknek, éneklőknek s a nagyszámú hallgatóságnak — megáldá gyülekezetünket!

Hogy az ősz lelkész s világhírű missionárius eme megkapó hasonlatokban s példázatokban és emelkedett szellemben oly gazdag beszéde mily hatást szült mindnyájunk kebelében, híven ecsetelni gyenge tollam erőtelen. Az 5000-re tehető hallgatóságnak — a mennyinek, mint Somerville úr mondá, még nagyon ritkán beszélt — a majd 3 órán át legnagyobb figyelemben s áhítatban létele, majd a távozáskor mindnyája ajkán hallható dicsőítés s Isten áldását kívánása legyen biznyságul,

hogy az elhíntett nemes magvak sokak keblében termő talajra hullottak s találtak!

Mint első ízben, úgy most is nt. Turgonyi lelkész úr vendége volt a nagy hitbajnok, honnan csak éjjél után 2 órakor indult — vele jött barátai s unokája kíséretében — missiói útjára Temesvárra, Nagy-Beeskerekre s onnan Páncsovára. Isten áldása kísérje útain!

Mezőúr.

Kecskeméthy Lajos,
ev. ref. lelkész jelölt.

Nagy-Kikindán.

A nagyobb és fényesebb gyülekezeteket ért azon örömből, melyet nálunk dr. Somervillenek megjelenése s előadása idézett elő, a mi új egyházunk is kivette a maga osztályrészét, midőn e hó 16-án szerenésések valánk őt mi is körünkben üdvözölhetni, s őt hallani. Az említett napon délben érkezett hozzánk e derék lelkész, e tüzelkű apostola a Krisztusnak, e 75 éves agg férfiú; ki elhagyta esendes otthonát, magas és tisztelt állását, s olyan korban, midőn más emberek már nyugalmába lépnek, dermesztő hidegekben útra kél, hogy a Megváltó iránti forró szeretetének tüzevel távoli országokban, idegen emberek között a hit melegét lángra gyújtsa, hogy szónoklatának ellenállhatatlan s esudálatos hatalmával megrázza az alvókat, bátorítsa az ingadozókat, felemelje az elesetteket. Ahhoz, ki azért jött, hogy mindeneket megtartsion. E materialistikus irányú és szellemtü korban is tisztelettel kell meghajolni bárkinek egy ily férfiú előtt, ki minden földi érdektől menten, egyedül szent ügyének, a Krisztusban való hitnek diadaláért, az emberek boldogításáért, magát és megérdemelt nyugalmit ekképen áldozatul adja.

Temesvár felől érkezett a mondott napon dr. Somerville, unokája és Szalay lelkész társaságában Mező-Túrról, hová már másodízben hívatott meg predikálni. Nálunk, Nagy-Kikindán délelőttre volt az előadás kezdetben kitérve, de Mező-Túron lekésve a vonatról, Szalay úrtól sürgőnyt kaptam, melyben jelzve, hogy csak délben érkezhettek, a már út kitérőzt előadást meg nem tarthatónak nyilvánította. Azon szándékkal jöttek már hozzánk Nagy-Kikindára, hogy azonnal tovább utaznak Nagy-Beeskerekre. Azonban Isten akarata volt, hogy mi is halljuk e nagy szónokot és sikerült őt nálunk marasztalni, hogy este előadást tartson, mint bevezető beszédében aztán elmondá neki terve volt tovább menni, de két halász kivetette hálóját, s őt, mint egy halat megfogták. Most az volt a feladat, hogy a délelőtről lemaradt előadást újra meghirdessem a közönségnek. Hamarjában rövid értesítést nyomattam, azt az egész városban emberekkel széthordattam s az eredmény az lett, hogy sokkal több hallgató gyűlt össze, mint magam is reméltem. Zsúfolásig megtelt, nagybárra intelligens közönséggel a gymnasium nagyterme, hol este 6 órakor megkezdő előadását Somerville. Először énekeltük a „Föl barátim drága Jézus zászlaja alatt“ kezdetű igen kedves, szép éneket. E sokféle felekezetbeli közönség úgy belemelegedett e szép énekbe, hogy mindenki énekelt a teremben. Bizony, melleleg megjegyezve, ezénekek sokkal megkapóbbak, szebbek, még az idegen felekezetek hívei előtt is, mint a mi lassan vontatott énekeink. Tartalmuk, szövegük is érzelemben, hitben gazdag. Látván Somerville, hogy a közönség örömmel énekelt, megengedé, hogy a használatra kiosztott íveket kiki elvihesse, hozzá tevén, hogy örülne, ha ez

énekeket otthon énekelnék. Péter első levele, első rész 8-ik verse alapján prédikált e tisztos férfiú és beszélt a Krisztus iránti szeretetről s a Krisztusnak hozzánk való szeretetéről oly hévvel, oly lelkesedetten, oly elevenséggel, mely mindenkit elragadt. E tárgyhoz igen felségesen illett beszédközben azon gyönyörű ének:

Szeretlek Jézusom, szeretlek nagyon
Érted minden vétkem s bűnöm elhagyom,
Kegyelmes Megváltóm, édes Istenem,
Ha valaha, szeretlek most e Pérezben . . .

Csak nagy igazságok lelkesíthetnek így s Somerville láttszott, hogy ég és lángol egész lelkével azért, a kit hirdetett. Én úgy vagyok meggyőződve, hogy ha mi is magyar lelkészek így tudnók szeretni a Krisztust s így lelkesülni ő érette, mindjárt más arculata lenne egyházunknak. Az egész előadást Szalay lelkész kitűnő ügyességgel tolmácsolá. Én pedig gondoskodtam, hogy az egész beszéd gyorsíró által leírassék. E beszéd kész is van, teljes 4 ívet tesz ki, melynek elmondása több mint két órát vett igénybe. A közönség nevében egy Angliában is lakott s angolul folyékonyan beszélő polgár, volt lap-szerkesztő mondott köszönetet. Magam is hálásan megköszönve az Ur dolgaiban fáradozóknak szíveességüket, áldáskívánatok között váltak el tőlünk derék vendégeink, itt hagyván szíveinkben magok iránt áldó emlékünket.

Fekete Gyula,
ref. lelkész.

Értesítés a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület ügyeiről.

E lapok mult számában tett ígérletünkhöz képest az egyesület 1887-iki számadásainak főbb tételeit a következőkben ismertetjük. A) Nyugdíj- és gyámtézeti pénztár. I. Előrehozatal az 1886-ik évről 11,895.92. 2. Bevételek: a) Tanintézetek és tanároktól (alaptólke, tanári évdíjak, tanszékek után, rendes és magán tanulók után, előadások s egyéb bevételek ezimén). 1. Békési gymnasium 227.02. 2. H.-m.-vásárhelyi főgymnasium 477.— 3. H.-nánási gymnasium 20.— 4. H.-szoboszlói gymn. 108.— 5. Karczagi gymnasium 85.— 6. Kisújszállási gymnasium 258.80. 7. M.-túri gymnasium 264.50. 8. M.-szigeti gymnasium 788.50. Együtt: 2228.82. b) Kamatokból. 1. Az esedékes díjak késedelmi kamatai 12.60. 2. Tanároknál levő kölcsönök után 3.— 3. Jelzálogos kölcsönök után 600.— 4. Takarékpénztári kamatok 42.35 — 657.95. c) Az egyházkerület évi segélye 300. Bevételek összege 3186.77. 3. Kiadások. a) Nyugdíj és gyámdíjak 650.— b) Tiszteletdíjak (jegyzőnek s pénztárnoknak) 109.30. c) Postai s egyéb költség 3.40. Kiadások összege 762.70. 4. Össze foglalás. Előrehozatal az 1886-ik évről 11,895.92. Bevételek összege az 1887-ik évben 3186.77. Kiadások összege az 1887-ik évben 762.70. Előrevitel az 1887-ik évre 14 319.99. — 15,082.69. 15,082.69. II. Az 1887-ik évi jövedelem áttekintése. 1. Pénztári évdíjak 620.— 2. Gymn. fentartó testületek évdíjai. a) tanszk. után 828.— b) rendes tanulók után 466.80. c) magán tanúl. után 140.— — 1434.80. 3. Kamatok 657.95. 4. Előadások s többiek jövedelme 94.02. 5. Az egyházkerület segélye 300. — 3106.77. Ezen összeg 1/3 része az alapszabályok 7. §-a értelmében az alaptólkéhez csatolandó 1035.59. Azon 2/3 rész, meddig az 1887-ik évi segélyezés terjedhet, 2071.18. III. M é r l e g. 1887.

máj. 31-(n. A) V a g y o n. 1. Jelzálogos kölcsönkötvényekben (5 db.) 10,000.— 2. Tanárok kölcsönkötv. (10 db.) 390.— 3. Debreczeni takarékpénzt. 3604.99. 4. Készpénzben 325.— = 14,319.99. B) T e h e r. 1. Alaptőke. a) előrehozatal az 188⁵/₆ évről 6278.12. b) ezen évi befizetések 80.— c) az 188²/₃, 188³/₄, 188¹/₅, 188⁵/₆ évi jövedelemmaradványok tőkésítése 5417.80. d) az 188⁶/₇ évi jövedelem $\frac{1}{3}$ része 1035.59 = 12,811.51. 2. Szegedi Sándor alapítv. 200.— 3. Az 188⁷/₈ évben 2071.18 frtíg terjedhető segélyezésre fentartott összeg 1308.48 = 14,319.99. B) Kimutatás a tiszántúli ref. tanáregyesület pénztáráról az 1886—87. isk. évről. B e v é t e l. Hátrányból 134.— Kamatokból és tagsági díjakból 278.— Pénzmaradvány előbbi évről 53.35. Pénzkivétel a takarékpénztárból 218.05 = 683.40. K i a d á s. Nyomatványokért 252.40. Pályadíj 100.— Jegyző tiszteletdíja 50.— Levelezés és eljáró díja 7.29. Takarékpénztárba betétel 273.71. = 683.40. V a g y o n. 1. Takarékpénztárban 87 $\frac{1}{7}$. 1018.01. 2. Takarékpénztárban 87 $\frac{1}{7}$. 121.54. 3. Alföldi takarékp. 87³⁰/₆. 909.01. 4. Hét egyháznál alapítvány 350. 5. 4. évi kamat hátralék 12.— 6. 54 tagnál tagdíjhátralék 236.— = 2646.56. J e g y z e t. A debreczeni egyház pályadíja és a m.-szigeti pályadíj, melyekre a pályázat már kihirdettetett, még eddig a pénztárba befizetve nincs.

Nekrolog.

Id. Dicsőfi József 1821—1888.

Főiskolánk egyik szegletében, egy kis magános szobában a nagy könyvtár mellett, ott dolgoztatott egy jó öreg ember még csak néhány nappal is ezelőtt. Ma már nem dolgozik. Kint nyugoszik a Czegléd-utcai temetőben, hogy élvezze testileg-lelkileg ama békességet, mit e világ nem adhat soha!

Id. Dicsőfi József, — mert ő róla van szó, — ref. vallású polgár-szüléktől származott 1821-ben, május 16-án. Elemi iskolai s gymnasiumi előtanulmányai elvégzése után 1836-ban a losonezi lyceumban az 5-ik gymn. osztályba vétetett föl. Losonezról 1839-ben októberben Debreczenbe jövé, főiskolánkban végezte be a bölcsészeti, jogi és theologiai tanfolyamot, Kerekes Ferencz és Vecsey József tanároknál nevelősködvén. Debreczenből, hol 1844—45-ig esküdt-felügyelő és polgáriskolai tanító volt, Kisujszállásra menvén az ottani gymnasium rectorául, ily minőségben működött 1848-ig, a mikor is áprilhóban külföldi útra indult. S miután a bécsi, bási, berni, zürichi, lausannei, genfi, strassburgi, lipesei, hallei, berlini stb. egyetemeken tanulmányait (exegesis és dogmatica) mélyíteni és szélesbíteni törekedett, 1849. áprilhóban hazajövé, tetétleni, majd debreczeni segédlelkészé lett (utóbbi helyen K. Tóth Mihály mellett; harmadfeléig azonban mint egyházi segédlelkész s a 4-ik parochia administratora volt ugyancsak Debreczenben). Debreczenből a b.-ujvárosi német egyház választá meg 1851. aug. 21-én lelkészeül, mely hivatalát 1852. márcz. 27-én foglalta el. Itt lépett házasságra néh. Décsi Borbély János h.-bösörményi lelkész és esperes leányával, Karolinával, kivel is haláláig boldog családi életet élt, — l e á n y a i: Emma (Somossy Béla országgy. képviselő felesége) és Róza s f i a i: József (theol. ak. tanár Debreczenben), Sándor (törvsz. jegyző ugyanott), Béla és Kálmán (mindketten okleveles mérnökök Budapesten) körében. Gyermekai neveltése céljálól lelkészi állomásáról lemondván, 1872-ben Debre-

zenbe költözött s itt működött, mint a főiskolai anyakönyvtár kezelő könyvtárnoka f. é. márcz. hó 6-ig, — e napon d. e. $\frac{1}{2}$ 12 órakor ama jobb létre csöndesen átszenderedvén.

Főiskolánk egy ügybuzgó, az anyakönyvtár eddig elért rendezése körül, főként utolsó idejében már, gyöngé egészségének veszélyeztetésével is fáradhatatlan tevékenységgel működött tisztviselőt veszített el a megboldogultban, kinek helyét, — ha azt nézzük, hogy egy kezelő könyvtárnoknál nagy nyelv-ismeretet, tudományos képzettséget is kell keresni, — bizony nem könnyű dolog lesz betölteni.

Mélyen fájlalhatja és fájlalja is elvesztését a gyászba borult család. Csaknem rendkívüli dolog az, hogy ez az egyszerű, nyugalomba vonult magyar református lelkész milyen nevelést tudott adni gyermekeinek s hogy kitűnő tehetségű négy fia egytől-egyig mily szép állást tudott már ifjú korában magának kivívni. Irigyelt apa volt id. D. J., ki ha széttekintett családjá tagjain, nyugodt lélekkel gondolhatott az ismeretlen jövődre is.

Temetése f. hó 8-án d. u. 2 órakor folyt le, rendkívüli részvét mellett. Ugy az intelligencia, mint Debreczen város törzspolgársága igen nagy számmal jelent meg a halottas háznál és a templomban, hol Könyves Tóth Kálmán mondott az elhunyt fölött vigasztaló imádságot. A főiskolai énekkar saját jószántából jelent meg a temetésen és szép éneklésével nagyban emelte a gyászszertartás-költötte komoly hangulatot.

Lengjen szelid béke az elhunyt férfiú nyugvó porai fölött! Családjának fájó sebeit kötözzesse be a véghetetlen kegyelmű jó Isten!

Irodalom.

Luther élete

a mívelt közönség s különösen az ifjúság számára írta dr. Masznyik Endre theol. akad. ny. r. tanár. Luther arczképével. Pozsony. A szerző sajátja. 1887. S. r. 354. lap. Ára 2 frt 40 krajczár.

A nagy reformátor első eredeti s kimerítő életrajza. A magyar protestáns irodalom, szerényen bár, másodsor róta le a kegyeletes kötelességet. Midőn 24 évvel ezelőtt a református világ Kálvin háromévszázados haláláról megemlékezett, Révész Imre dolgozta s adta ki „Kálvin életét“ arczképével együtt 2000 példányban, mely mű azóta 2-ik kiadást ért. Az író és közönség nemesen közre munkáltak, hogy irodalmi nyom nélkül ne vonuljon el felettünk az alkotó mult megújuló emlékezete. Most, midőn az evangélikus világ Luther születése négyszázados fordulójára ért, Masznyik Endre hittanár úr írta meg s adta ki Luther életét arczképével, s ismét egy író és a közönség összemunkálása örökíté meg a nagy mult szép emlékezetét. Így illett ez és mindkét lépés szépen sikerült.

Lehetett volna többet is tenni, de a magyar protestantismus szélesb körű és nagyobb szerű alkotásokra még nem elég gazdag s nem is eléggé fogékony; maradt tehát a pusztai irodalmi nyomnál. Hogy többet tegyünk, oda nagyobb hitélet, erősebb felekezeti tudat és buzgóbb érdeklődés kellene, de minálunk az egyház inkább csak külső szervezet, gerendázat, s inkább világi és nemzeti erődféle, mint evangéliumi üdv-intézmény; s még idő, fejlődés és megpróbáltatás kell, míg a hiterő hegyeket mozgató hatalommá nő bennünk és körünkben. Míg a hittan, a sarkalatos tételek, az öröklő alapelvek a kor

lengé szellőinek iránya szerint mérlegeltetnek, mint játéklapdák; míg az egyház azzal sem akar tisztában lenni, hogy ő nem tudományos társaság, akadémia, melynek az elvont tudomány művelése a célja, — feledvén, hogy a tudomány csak eszköz, s a lelkek üdve és az örökkévalóság a valódi cél; míg történelmi multunkkal s felekezeti jellemünkkel oly könnyedén bánunk, hogy holmi ábrándszerű egyetemeselevűség (universalismus) esábos tündérének bókölünk, s egyedi jellemünket köllőleg nem méltatjuk, hanem egyházunk vérző szívekből épült szent keretében, mint valami gladiatori circusban, minden idegen, jövevény, új és ó keletű, homlokegyenest ellenkező elveknek oltárt emelünk: addig erős, tiszta, teremtő erejű magyar református és evangélikus egyház nem virulhat fel, egy-egy modern Pantheon lesz az, de nem Krisztus teste, nem az Úr gyülekezete.

Kiváló hatást gyakorolt rám Masznyik úr műve, mert érezteti az olvasóval, hogy ő szereti a reformátort, szereti alkotását, s azon meggyőződést kelti, hogy kész élni, halni egyházáért, s annak multját, tanait, elveit, jellemét feladni, s kétes vegyületekkel összehabarni nem kívánja. Ily határozott álláspont mellett lehet remény a jövőhöz s az egyház fennmaradásához, sőt hódításhoz. A ki idegen elvekkel fonatkozik össze, a legyőzöttség és elnyeletés szélső pontján áll. Isten mentse meg a két nagy hitfelekezeti magyar protestáns egyházat az elnyeletés, színvesztés örvényétől, a mások zsákmányává törpüléstől!

Szerző igen találó és festői négy képben domborítja ki a reformátor egész életét. Első kép: a hit növekedő hőse. E szakaszban Luther előélete van rajzolva a 95 tétel kifüggesztéséig (54 lap). A második kép: a hit viaskodó hőse (132 lap) a wartburgi fogság koráig, a döntő és eseménydús korszakot tárgyalja. Harmadik kép: a hit diadalmaszkodó hőse az ágostai hitvallás keletkezéséig (306 l.). Negyedik kép: a hit elnyugvó hőse, Luther haláláig. A híres 95 tétel első ízben van egész terjedelmében magyarra fordítva, noha szerző szerint „ódonóságok miatt sok részben élvezhetlenek“, pedig igen érdekes korrajz s csak a régészetben nem gyönyörködők előtt lehet az élvezhetetlen. Szerző által adott veleje ama tételeknek már mai mezben van öltöztetve, de szerintem nagyon is schleiermacheries, majdnem pantheistikus, mit azon kor gyermekei nem értettek volna meg, t. i. „a vallás a személyiség sajátos autonóm élete Istenben“, (68. l.) ez nagyon bölcsészeties, sőt nem is egészen keresztyénies értelmezés, héber és mohamedán philosophia is aláírhatja, mert benne Krisztusnak semmi nyoma; a református dogmatika derék szerzője, dr. Böhl éppen ezen „autonóm“ fogalomban találja korunk tévedését, mert a keresztyén életének „Christonóm“-nak kell lenni. A Luther iránt oly lelkesedéssel eltelt theologusnak vigyázni kell, hogy saját vezéreszméje szerint „híven kövesse őt életútain“ (6. l.), hisz őt „nagy mester“-ének nevezé (5. l.), mely tétel meg talán kissé sok is, túlzás is, egy a mi Mesterünk. De meg vagyok győződve, hogy szerző mindkét helyen jó értelemben vette kifejezéseit.

A festői jelenet, mikor Luther a pápai átok bullát elégette, megkapólag részleteztetik. Páris főútczáján egy protestáns könyvkiadó kirakatában volt 1863-ban látható e jelenet szép nagy festményben; hazánkban, hol számsúly szerint a protestantismus nagyobb arányt képvisel, mint Franciaországban, nem igen látjuk, hogy a művészet a protestáns eszme és elvelemelésére és szemléltetővé tételére irányulna; sem hazai, sem külföldi protestáns képek nem szemléltethők a kirakatokban; magában Debreczenben egy világi úr nem volt képes

Kálvin arczképét megszerezni . . . nálunk a protestáns korszak szelleme szunnyadoz, még nem ébredt fel . . . hanem a r. katholicismus szolgálatában tevékeny úgy a sajtó, mint a költészet és más művészet. A legújabb négyszázados ünnepély is elshant felettünk és sem Luther, sem Zwingli korabeli falaira a nagy eszmék és fordulatok képben való megörökítését. Szerző a pápai bulláról mondja, mintegy gúnyval: „papiros mennykő, égett, de nem égetett“ (131. l.) Lutherre, a szerencsés politikai alakulásnál fogva, állott a tétel valósága, de hajh, bezzeg több országban nem úgy vala, Belgium, Anglia, Francia-, Olaszországban ugyancsak égetett az. Tyndal, Cranmer és légio vértanúk hamvai szomorúan igazolják, hogy nem mindenütt papírmennykővel dolgozhatott a papság.

Szerző írja: Luther a máglyára tette a „római egyház törvénykönyvét“ is, nagyszerűleg jelképezve, hogy az új egyházra nézve a r. kath. egyház jog, jus canonicum, hamu, semmi, nem kötelező. Így is van ez azon ország és nemzet keblében, hol állami erőhöz, állami tényezősségre vívhatta fel magát a protestantismus, de bizony nálunk a r. kath. egyház jog uralkodik, felekezeti jogakadémiáink hallgatói, sőt kálvinista és lutheránus theologusaink is ugyancsak tartoznak tanulni azt; ránk nézve tehát hiába dobta Luther tűzbe ama törvényt. Magyarországon a jus canonicum virágzik ma is, és szigorlatok tárgya; Németországon kívül egy protestáns theologiai akadémia sem tanítja azt, mert nincs rá szüksége.

Ugy látszik, szerző is érzi, hogy éppen nálunk a dicső reformáció vívmányai nagyon elhalványultak, mert egy kissé erős színezetű „Bevezetésében“ keserű gúnyval mondja: „hisz mi szellemének egyenes örökösei, úgymondott lutheránusok is, inkább csak sejtjük, ki és mi volt ő?“ (t. i. Luther).

Karlta dttal, a Luther mérsékelt reformjával meg nem elégedő tisztarrsal, nagyon könnyedén és felületesen bánik el az életrajz, maga a tárgyba kezdés igen kicsinyes, póriás: „míg Luther így építé az Ur egyházát, az ördög sem aludt, belébújt Karlstadtba“ stb. (195. l.). Vigyázzunk, hogy az u. n. ultramontán „káplán-sajtó“ hangjára ne tévedjünk, mikor kivált nem is másról, mint rajtunk túl, messzebb menő, de hasonló reformáló alapon működő tiszt- és elvtársról van szó. Megróvható Karlstadt hiúsága, tán nagyravágása, hevessege, stb., de indoka is kifejtendő a Luther iránti ellenszenvének. A kérdés az: azok az elvek, miket ő hangsúlyozott, és Lutherrel, a fejedelmi védencezzel szemben, mondjuk, mert hangsúlyozni, (mi szinte mutat jellemerőre) mik valának? s oly megvetendők-e, hogy hívatalt, hazát, állást, becsületet veszteni kellett azokért? Hiszen a mit ő újított az úrvacsora tanában, tagadván a Krisztus testi jelenlétét ott; a papházasság, az ikonoklozta (képkidobó) hév, a pap és laikus közti különbség elenyésztetése (egyetemes papság a szélsőségig) stb. oly dolgok, melyek részben, a merészebb Helvétiaiban, dicső diadalokra jutottak. A modorral és a helyzettel nem számolás, s ilyfélék igenis komoly bírálat alá vehetők, de az egyén méltatásának sem szabad hiányozni, ha az árnyoldalokat kiszínezzük. Ime ő hazájában nem, de Bazelben Zwingli és Bullinger jóakarátú közbelépése folytán működhetett mint tanár és lelkész 1534. óta s mégis így végzi szerző a rajzot: „megérdemelte sorsát“. A Karlstadt elveinek általános elítélése, hallgatóság elítélése a helvét reformáció jellemző vonásainak is. Én csak kíméletesebb tárgyalást kívántam volna. — Az egyént lehet elítélni gyengéiért, de erős oldalát is érinteni kell, mert hiába, Karlstadt is csak a reformátor

köréhez tartozik, s a reformáció gyermeke volt, s érdeme, hogy a keserű bánás mellett sem ment vissza Rómához, mint Du Tillet s más habjelleme az azon korban; a ki elvét haláláig megőrzi, hevessége mellett is jellem marad az.

Debreczen, 1888. febr. 27.

Balogh Ferencz.

(Vége köv.)

Különfélék.

Vilmos német császár meghalt. Nagyot dobbant e hírre egész Európa, sőt az egész művelt világ szíve. Az agg uralkodó halála néhány napi súlyosabb betegség után tegnap, pénteken reggel következett be. A protestantismus is ott gyászolhat a fejedelmi halott ravatalánál, mert hű és nagy védnökét veszítette el benne. Most csak ennyit, de e haláleset alkalmából vissza fogunk még térni a nagy császár személyének egyházi szempontból való méltatására.

Debreczeni főiskola. Néhai Bethlendi Endre hittanár elhunytával kötelességévé vált a főiskolai előjárásnak helye betöltéséről gondoskodni. Lapunk hátulsó oldalán már pályázat is hirdettetik az újszövetségi tanszékre. Először a hittanszaki, majd az akadémiai tanárok s végül a közös tanárkari gyűlés foglalkoztak e tárggyal s egyértelemmel a pályázat kihirdetését javasolták főt. püspök úrnak. Néhai B. E. az ószövetségi exegetisnek volt tanára s ha mégis nem erre, hanem az újszövetségi írásmagyarázatra, mint főtantárgyra van pályázat hirdetve, ennek oka abban keresendő, hogy Dicsőfi József kartársunk, a tanárkar kérésére s theologiai akadémiaink magasabb érdekeire tekintettel, hajlandó volk az ószövetségi írásmagyarázat tanításának átvételére, neki osztatván még be a jövő évekre a héber nyelv elemeinek, a bibliai theologianak rendes tantárgyakként, s a syr, arab és arám nyelveknek special-collegium gyanánt való tanítása is. Az exegetica theologiai tanszékhez tartozó többi tantárgyak és a vallásbölcsészet tanítása az újonnan választandó tanár tanszékéhez lesznek kötve.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. A depr. ev. ref. egyháznak f. évi márczius 4-én tartott közgyűléséből érdekesnek tartjuk közölni a következő fontosabb tárgyakat. Magára az egyházra nézve legjelentékenyebb a consistoriális és ephorialis telkek kérdésének szerencsés megoldása. Ez a telek ugyanis közvetlen a fűvészkert mellett a collegium szomszédságában fekszik, a miért iskolai helyiségnek igen alkalmas. Ezért a városi hatóság az 1-75-ik évben, midőn real. kereskedelmi iskolát és a gazd. intézet részére új helyiséget akart építtetni, ezt a telket szemelte ki az emelendő iskolai épületek részére. Ugyanazok az irányadó emberek állván abban az időben a város és egyház kormányzásának élén, a két fél közt egyetértéssel megkötötték a szerződés, melyszerint a telek átengedett a városi hatóságnak iskolai helyiségül, még pedig a régen fennálló épületekkel, tehát az ephorialis, consistoriális házak és a mostani kántori lakással együtt, melyekért viszont a város magára vállalta, hogy az egyház részére szükséges consistoriális házat felépítteti, a kántori lakás helyett pedig a két belvárosi templom valamelyike közelében egy kántori vagy lelkészi lakásnak alkalmas házat vesz beltelkével együtt. A városi hatóság azonban halogatta az építkezést, tehát a consistoriális új ház felépítését is, míg végre a múlt évben maga a tanács, mint közigazgatási hatóság lakhatatlannak jelentette ki a most fennálló és eddig

használt consistoriális házat. E miatt halaszthatlanná vált az építés megkezdése. De a kormány, melylyel a város a realiskola átvétele végett hosszabb idő óta alkudozik, oly igényeket támasztott a realiskolai épületekre nézve, melyeknél fogva az egyház telke többé nem mutatkozott alkalmasnak s midőn az építési tervek elkészültek, ezeknek keresztülvitele mellett az egyház saját telkén a legszűkebb térre, egy kis szegletre lett volna szorítva. Ily körülmények közt a városnak sem volt kedve az építésre, mert a kormányval sem állapodott még meg s a beállott viszonyok közt az egyházra nézve sem volt megnyugtató a kilátás. Főtiszteletű püspök úr kezdeményezéséből tehát f. évi febr. 24-én városi és egyházi küldöttekből álló vegyes értekezlet tartatott, mely abban állapodott meg, hogy az egyház tulajdonát képező telek visszabocsáttatik az egyház rendelkezésére a régóta fennálló épületekkel együtt, a város pedig a telek azon részének haszonélvezéséért, melyen időközben a gazd. tanintézet felépült, továbbá a felhasznált ephorialis ház anyagjáért, végre a szerződésben vállalt kötelezettségei alóli feloldozásért az egyháznak 25,000 frtot fizet. Ezt a megállapodást a törvényhatósági bizottság márczius 1-én, az egyház presbyteriuma pedig márczius 4-én tartott közgyűlésükben fogadták el. Most már tehát az egyház a rendelkezése alá visszajutott telken maga fogja felépíttetni az új consistoriális házat, mire nézve az intézkedés már folyamatnak indult. — Ugyanebben a presbyteri ülésben jött létre határozat arra az összegre nézve, melylyel az egyház a szathmári ev. ref. gymnasium nyolcz osztályúvá kibővítésére szükséges alaphoz járul. Midőn ugyanis a nevezett gymnasium pártfogósága által kibocsátott s lapunkban is ismertetett „Kialtó szó“ az előző közgyűlésen felolvasatott, a közgyűlés érezte, hogy az élénken rajzolt viszontagságoknál fogva és a gymnasium fontos szolgálatára és nagy hivatására tekintetből, a magyar nemzeti közművelődés és ref. felekezeti szempontból fontos célra nagyobb áldozatot kell hoznia annak az egyháznak, mely a mult zivataros századaiban is a legtávolabb vidékekre kiterjesztette védőkarjait és jótékony áldozatait. Küldöttséget kért fel tehát véleményadásra, melynek javaslata most terjesztetvén be, annak alapján a közgyűlés a jelzett célra 2000 frtot oly módon szavazott meg, hogy ez az összeg négy év alatt, évenként ötszáz frtos, kamatnélküli részletekben fog kifizettetni.

Szerk. posta. G. I. N.-Kereki. Becses cikkét, mihelyt az illető rovatban már korábban előjegyzett két munkálatot kiadhattam, sajtó alá bocsátom. Köszönet érte; kérem a folytatást mielőbb. — R. K. Pápa. Egyik cikked számára megpróbálok helyet keresni a jövő heti számban. — F. V. L. Majtis. Átvastam. Tetszik. Jönni fog. — A márczius 15-re írt templomi éneket nem adhatom ki két okból. Első az, hogy a templomi éneknek Istenhez kell beszélnie, — a beküldött ének pedig jórészt csak a márczius 15. nagy eszméjéhez kapcsolt reflexió, — igen gyöngye költői emelkedéssel írva. A második okom az, mert én úgy tanítom tanári katedrámban s nem nagyon rég e lapban is megvitattam, hogy isteniszteleteink alkalmával csakis az énekeskönyvünkbe föl vett énekeket szabad énekelteni. Bocsánat, de nem akarhatok már magammal ellenkezésbe jönni. — Egy falusi káplán. Engedjen meg, de nem adom ki cikkét. Az illető úr multját én is ismerem, de nem tartom őt oly fontos egyéniségnek, hogy lapunkat foglalkoztathatnám vele.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegyében levő kis- és nagybákai egyesült egyházak lelkészi állomására.

Évi javadalom 600 forint, mely áll a nagybákai határban levő 24 hold és a kisbákai határban fekvő 28 és $\frac{1}{4}$ hold tagos birtokból, életnemű jövedelmekből és stólarékból. Így ezen papi állás az egyházkerületi osztályozás szerint, a III-ik osztályba tartozik.

A megválasztandó lelkész állomását, mivel kegyeleméért való folyamodás nyújtott be az özvegy és családja érdekében, valószínűleg csak az 1889-ik év tavaszán foglalhatja el.

Pályázati határidő az 1888-dik év márczius 25-ik napja.

A felszerelt pályázati kérvények nt. Lukács Ödön felső-szabolcsi ev. ref. espereshez, Nyíregyházára küldendők.

Kelt Debreczenben, 1888. márcz. 5.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegyében kebelezett ramocsaházai egyház lelkészi állomására.

Rendes évi javadalom pénzértékben 500 forint, mely áll 46 osztályozott hold földből, életneműekből és stólaból.

Így ezen papi állás, egyházkerületi osztályozás szerint, a IV-ik osztályba tartozik.

A megválasztandó lelkész állomását folyó év tavaszán tartozik elfoglalni.

Pályázati határidő az 1888-ik év márczius 25-ik napja. A pályázati felszerelt kérvények Lukács Ödön f. szabolcsi ev. ref. espereshez, Nyíregyházára küldendők.

Kelt Debreczenben, 1888. márcz. 5.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat.

A debreczeni theologiai akadémiában egyik rendes tanári székre — melyhez főtantárgyul az újszövetségi írásmagyarázat tanítása van köttetve — pályázat nyitattik:

A megválasztandó tanárnak tantárgyai jelenleg következőkép vannak beosztva:

Újszövetségi írásmagyarázat egész éven át, heti 4—4 órán.

Ó- és újszövetségi bevezetés egész éven át, heti 3—3 órán.

Vallásbölcsezet egész éven át, heti 3—3 órán.

Ószövetségi történet, bele szöve a héberrégi-ségtant (minden második évben) heti 2—2 órán.

Újszövetségi görög nyelv (minden második évben) heti 2—2 órán.

A főtantárgyon kívül a többi tudományok a körülményekhez képest módosítás és változtatás alá eshetnek, és főképp ha a vallásbölcsezet elvéteket e tanszéktől, szakjához tartozó más tantárgy tanítása fog a megválasztandó tanárra bízni. A tanórák számát rendkívüli szükség esetében szaporíthatónak kívánja tekinteni az egyházkerület.

Tanári fizetés: évi díj 1400 frt; lakbér fejében 300 frt vagy természetben lakás, ha sor szerint tanári lakot nyer.

A megválasztandó a tanári nyug- és gyámin-tézetnek a meghatározott feltételek mellett köteles és jogos élvezője lesz.

Hivatalát az 1888/9. tanév kezdetével foglalja el, szakkörébe eső székfoglaló beszéd tartásával.

Pályázóknak figyelmükbe ajánlatik köznevelési és közoktatási szervezetünk 142. §-a, ennek alapján az egyetemes konvent által a theologiai tanárok minősítését meghatározó feltételek. Az újszövetségi írásmagyarázatban való jártasságon kívül, az ószövetségi írásmagyarázatban való képesség is igazoltassék.

Pályázók kérvényeket hiteles bizonyítékokkal felszerelve, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debreczenbe 1888. ápril 15-ig adják, vagy küldjék be.

Debreczen, 1888. márcz. 7.

Révész Bálint,
püspök.